

Лични и безлични глаголи

I. Отношение към глаголният субект

Глаголите се делят на лични и безлични според това дали се отнасят към някакво лице (**субект, извършител на действието**), или такова лице не се подразбира:

Личен глагол	Безличен глагол
<i><u>Аз</u> нямам учебници.</i>	<i>Тук няма учебници.</i>
<i><u>Вали</u> дъжд.</i>	<i>Вали.</i>
<i><u>Боли</u> ме ръката.</i>	<i>Боли ме.</i>
<i>Лошо е времето.</i>	<i>Лошо ми е.</i>

II. Категорията лице на глагола

* **Личният глагол** има първо, второ и трето лице:

- 1 л. *аз имам, ние имаме*
- 2 л. *ти имаш, вие имате*
- 3 л. *той има, те имат*

* **Безличният глагол** е в трето лице единствено число:

- 3 л. *има, (лошо) е, боли (ме)*

III. Безлични глаголи

1. Значение

Безличните глаголи можем да обединим в няколко групи.

- * Природни явления: *съмва се, стъмва се, вали, гърми.*
- * Физически състояния: *добре ми е, студено ми е, лошо ми е, боли ме.*
- * Психически състояния: *страх ме е, притеснено ми е, весело ми е, срам ме е, яд ме е.*
- * Възможност, необходимост и други подобни: *трябва, може, става.*
- * Наличие, липса: *има, няма.*

2. Безлични глаголи с лични местоимения

Някои безлични глаголи образуват изрази с лични местоимения. Личните местоимения могат да бъдат във винителен или в дателен падеж, но не и в именителен, защото в именителен падеж стои лицето (субектът) на действието, каквото няма при употребата на безлични глаголи.

Безличен глагол в израз с **винително лично местоимение**:

*боли **ме**, сърби **ме**, тресе **ме*** – въпросът към местоимението *е кого?*

Безличен глагол в израз с **дателно лично местоимение**:

*лошо **ми** е, трудно **ми** е, забавно **ми** е* – въпросът към местоимението *е на кого?*

3. Особенности

Значението на някои глаголи допуска изменението им по число, както и употребата им като лични глаголи. Ето няколко такива случая:

<i>Имам = притежавам</i>	<i>Има = налице е, налично е</i>
<i>Аз имам лекции. Ти имаш лекции. Той има лекции. Ние имаме лекции. Вие имате лекции. Те имат лекции.</i>	<i>Има лекции.</i>

<i>Трябвам = необходим съм</i>	<i>Трябва = необходимо е</i>
<i>Аз трябва (на някого) Ти трябваш (на някого) Той трябва (на някого) Ние трябваме (на някого) Вие трябвате (на някого) Те трябваат (на някого)</i>	<i>Трябва да учим.</i>

<i>Без субект - глаголът е в 3 л. ед.ч.</i>	<i>Със субект - глаголът е в 3 л. ед.ч. или 3 л. мн.ч. според числото на субекта</i>
<i>Боли ме.</i>	<i>Боли ме ръката. Болят ме ръцете.</i>
<i>Струва си.</i>	<i>Струва си рискът. Струват си рисковете.</i>

Упражнения

I. Задайте въпроса за състояние *Какво ми е?* спрямо посоченото в скоби лице-обект и отговорете по модела:

Какво е на? – На е лошо. (боли)

(Иван/глава) Какво му е на Иван? – На Иван му е лошо. Боли го главата.

(Петя/краката) Какво ѝ е на Петя? – На Петя ѝ е лошо. Болят я ръцете.

1. (нашите родители/краката)
2. (вашите деца/очите)
3. (твоята съседка/сърцето)
4. (тебе/един зъб)
5. (детето/коляното)
6. (Емил и сестра му/ушите)
7. (Невена/бъбреците)
8. (господин Йорданов/гърлото)
9. (вас/мускулите)
10. (нас/зъбите)

II. Заместете подчертаните думи с едно лично местоимение:

На Милена ѝ е интересно. → На нея ѝ е интересно.

1. На Станислав му е скучно.
2. Мария я е яд за изгубените билети.
3. На студентите им е трудно това упражнение.
4. Детето го боли кракът.
5. Тебе и приятелката ти ви е срам да дойдете.
6. На мене и съпруга ми ни е ясно това.
7. На момичетата им е студено.
8. Кучето го сърби коремът.
9. На гостите им е удобно на този диван.
10. На Петър му трябва нова тетрадка.

III. Образувайте въпросителни и отрицателни изречения от изреченията в упражнение II:

На Милена ѝ е интересно.

→ На Милена интересно ли ѝ е? – Не, на нея не ѝ е интересно.